

ACADEMIA ROMÂNĂ

COMUNICĂRI ARHEOLOGICE

DE

Dr. C. I. ISTRATI
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE.

CU 7 STAMPE.

EXTRAS DIN
ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE
Seria II. — Tom. XXXIV.
MEMORIILE SECȚIUNII ȘTIINȚIFICE.

Donațiunea
ION BOGDAN

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp., C. SFETEA și LIBRĂRIA NAȚIONALĂ

VIENA
GEROLD & COMP.

BERLIN
R. FRIEDLAENDER & SOHN.

LIPSCA
O. HARRASSOWITZ.

1912.

31.883

Prețul 1 leu.

Analele Societății Academice Române. — Seria I:
 Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II:

Tom. I—X. — Desbaterile și memoriile din anii 1879—1888.	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1878—1888.	L. E.
Tom. XI—XX. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1888—1898.	
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1888—1898.	
Tom. XXI. — Desbaterile Academiei în 1898—9	2.—
XXII. — Desbaterile Academiei în 1899—1900	5.—
XXIII. — <i>Memoriile Secțiunii Științifice</i>	6.—
XXIII. — Desbaterile Academiei în 1900—1901	12.—
XXIII. — <i>Memoriile Secțiunii Științifice</i>	5.—
XXIV. — Desbaterile Academiei în 1901—2	8.—
XXIV. — <i>Memoriile Secțiunii Științifice</i>	6.—
XXV. — Desbaterile Academiei în 1902—3	7.—
XXV. — <i>Memoriile Secțiunii Științifice</i>	5,50
XXVI. — Desbaterile Academiei în 1903—4	6.—
XXVI. — <i>Memoriile Secțiunii Științifice</i>	5.—
XXVII. — Desbaterile Academiei în 1904—5	4.—
XXVII. — <i>Memoriile Secțiunii Științifice</i>	8.—
Metoda stroboscopică aplicată la studiul comparativ al inelurilor de rotațiune a două discuri ce se mișcă în sens invers, de <i>D. Negreanu</i>	—20
Relațiuni între forțele elastice ale vaporilor saturați și temperaturile absolute, de <i>D. Negreanu</i>	—20
Despre un zăcămint de sulf la Verbilău și considerațiuni generale asupra genezei sulfarelor din regiunile subcarpatice, de <i>L. Mrazec</i>	—20
Aronicum barcense și <i>Goodyera repens</i> în România, de <i>Z. C. Panțu</i>	—20
Rămășițe de <i>Dinotherium</i> în România găsite încă de pe la începutul secolului trecut, de <i>Gr. Stefănescu</i>	—20
Materiale pentru climatologia României. XX. Ploaie extraordinară în Septembrie 1904, de <i>St. C. Hepites</i>	—20
Insemnătatea istoriei naționale din punctul de vedere militar, de <i>Generalul C. I. Brătianu</i>	—50
Materiale pentru climatologia României. XXI. Repartițiunea ploii pe districte și pe basenuri în România în anul 1903 st. n., de <i>St. C. Hepites</i>	—60
Materiale pentru climatologia României. XXII. Elemente climatologice din lustrul 1896—1900, de <i>St. C. Hepites</i>	—30
Despre pătrunderea unor microbocpi suprafața corpului. — Observațiuni despre malarie în România și combaterea ei, de <i>Dr. V. Babes</i>	—20
Materiale pentru sismografia României. V. Sismele din 1904 st. n., de <i>St. C.</i>	—20
Materiale pentru climatologia României. XXIII. Clima anului 1904	—30
Studii electrice	—30
Variațiunea temperaturii	—20
<i>D. Negreanu</i>	1,60
Din «Istoria Igienii»	—30
Despre limbajul și afazi, de <i>Dr. G. Marinescu</i>	—30
Scrierea, turburările ei și grafologia, de <i>Dr. G. Marinescu</i>	—30
Cercetări asupra prezenței bacililor specifici în faringele bolnavilor de febră tifoidă, de <i>Prof. Dr. M. Manicătilde</i>	—10
Măsurarea și calcularea lungimii de undă a ondulațiunilor luminoase cu o rețea de reflecțiune Rowland, de <i>Max Reinhard</i>	—10
XXVIII. — Desbaterile Academiei în 1905—6	5.—
XXVIII. — <i>Memoriile Secțiunii Științifice</i>	8.—
Incrângătura viermilor. Clasa Annelida. Ordinul Rotifere, de <i>Dr. Leon C. Cosmăvici</i>	1,50
Funcțiunile bio-chimice ale stomacului, de <i>Prof. Dr. E. Riegler</i>	—60
Agricultura la Romani. Creșterea albinelor, de <i>P. S. Aureliu</i>	—30
Asupra variațiunii etaloanelor de masă. (A doua notă), de <i>I. St. Murat</i>	—20
Suprafețe cu nivel isometric, de <i>Gheorghe Iuga</i>	—50
Insemnătatea hartei terii pentru istoria patriei și a neamului, de <i>Generalul C. I. Brătianu</i>	—60
Observațiuni științifice, de <i>Spiru C. Haret</i>	—20
Starea actuală a luptei în contra tuberculozei, de <i>Prof. Dr. V. Babes</i>	—30
Vallisneria Spiralis și Wolffia Arrhiza în România, de <i>Z. C. Panțu</i>	—20
Spirochaete Pallida Schaudinn în Sifilisul ereditar. Contribuțiuni la studiul eredității spirillozelor, de <i>Dr. C. Levaditi</i>	—20
Preciziunea în cântăriri, de <i>I. St. Murat</i>	—20

B.C.U. Bucuresti

C8856

1. 5891

1961

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA.....5891

115/04

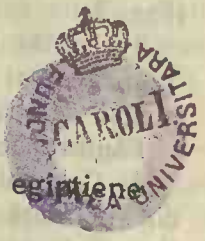
272515

COMUNICĂRI ARHEOLOGICE

DE

Dr. C. I. ISTRATI
Membru al Academiei Române.

Sedința dela 13 Aprilie 1912.

I. Despre câteva chipuri reprezentând divinități egiptiene aflate în România.

Pe teritoriul vechii Dacii, s'au găsit adeseori obiecte de mare antichitate și cari aparțin culturii și credințelor religioase egiptiene. Chiar cu puținul ce s'a obținut, în restrânsele cercetări făcute, totuș se constată că acestea sunt mai numeroase decât ne-am putea aștepta.

Astfel în colecțiunea *Maria Istrati-Capșa*, se află mai multe obiecte cari sunt de origine egiptiană.

În iarna anului 1906—1907, în o călătorie făcută la Cairo, anume din această cauză, am studiat, în Muzeul local de acolo, unicul în lume în această privință, tipurile cari se apropiau mai mult cu cele din colecțiunea mea, și am cumpărat câteva obiecte, sigure, ce se vând garantate de direcțiunea muzeului însuș, din surplusul obiectelor găsite prin săpături, pentru a putea să se stabilească o comparațiune mai exactă cu ale mele.

Obiectele aflate la noi, fotografiate, le-am trimis, în Septemvrie 1907, d-lui Maspero, care mi-a răspuns, în urmă, dându-mi părerea sa, pe care o voi comunica cu această ocaziune.

Obiectele de această natură aflate până în prezent la noi, s'au găsit răspândite pe toată fața țerii noastre. Cele cunoscute de mine sunt următoarele:

1. Primul este un idol, în bronz, găsit la Constanța, la 1900, de d-l Salay, naturalist, care a avut bunătatea a mi-l oferi. (Fig. 1). Se constată cu ușurință că este un *Osiris*.

902.6 (498)

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITATEA
BUCUREȘTI

CONTROL 1957

M-am temut însă că la Constanța obiectul să nu fi fost adus, prin un amator oarecare sau prin comerțul anticarilor, cu toate că d-l Salay căpătase convingerea despre sigura lui găsim în localitate, prin săpături făcute ocazional.

2. În aceeaș colecțiune numită mai sus, se mai află un *Osiris* găsit la săteanul I. Aramă, în comuna Perișori, județul Dolj, la jumătatea drumului între Craiova și Calafat, de unde l-a colectat regretatul maior Tzupagu, a cărui importanță colecțiune a fost cumpărată, în 1905, pentru a fi alipită la colecțiunea Maria Istrati-Capșa (Fig. 2).

3. Tot în comuna Perișori și tot dela acelaș sătean, maiorul Tzupagu mai colectase și următorul idol, cu caracter mai puțin pronunțat egiptian, lucrat de asemenea în bronz.

Făptura acestuia este cu totul arhaică.

4. Cel mai curios obiect de această natură, găsit în țară, este cu siguranță acel ce ne-am procurat prin Șaraga dela Iași, care îl avea în colecțiunea sa, cu indicațiunea certă că eră găsit la Cucuteni, după cum ne-a afirmat, amestecat cu alte obiecte ce proveniau de acolo și pe cari le-am luat la olalta. (Fig. 4).

Importanța acestui fapt nu va scăpa nimănui, deoarece stabilind epoca confecționării acestui idol, s'ar putea cu ușurință să ne dăm seamă și de epoca istorică a importantei stațiuni dela Cucuteni, care pentru moment aparține preistoriei române.

El are semne ieroglifice, și e făcut din o massă artificială, silicioasă, de culoare verzuie.

Să-mi fie permis a spune în treacăt că stațiunea dela Cucuteni e una din cele mai importante stațiuni preistorice din Europa. Obiectele găsite de d-l dr. Hubert Schmidt, în campania sa din 1910, sunt puse cu cinste, în 6 dulapuri, în Muzeul Berlinez, în sala explorărilor lui Schliemann, și noi nu facem nimic! Adică facem ceva. Permiteți străinilor să le ia fără control, cu vagoanele, pentru a duce din țară cele mai prețioase obiecte ale trecutului nostru!

5. Mai enumăr încă alăturatul idol lucrat în o materie organică, care are multă cenușe și care a fost găsit tot la Cucuteni în o oală de pământ, după cât mi s'a afirmat tot de Șaraga. El este găurit de insecte—cari—cari s'au hrănit cu substanța sa. (Fig. 5).

Pentru compararea lui am fotografiat alătura un alt idol, de proveniență egiptiană, de unde fusese adus de soldații turci la Vidin. De acolo el a fost colectat după războiul din 1877. El este făcut din o substanță ca și a primului și e mâncat de cari. El are pier-

deri de substanță, produse și prin faptul că mici porțiuni din el, tăiate cu cuțitul, se dedeau ca medicament. (Fig. 6).

Dacă proveniența sa egiptiană este sigură, nu pot spune cu certitudine dacă originea sa este modernă sau dacă este de proveniență antică, ceea ce sunt înclinat a crede, după făptura sa cu totul arhaică.

La Cucuteni, de altfel, se găsesc foarte mulți idoli, în teracotă, bine făcuți. Din această localitate numai în colecția mea am 19 și să nu uităm că în alte părți, bunăoară la populațiunile preistorice, lacustre, din Elveția d. ex., idolii, după cum ne spune *Munro*, sunt excepțional de rari (1).

6. Se mai află de asemenea, în colecțiunea citată, găsită la Roma în județul Romanai, alăturata toartă, cu chip egiptian, lucrată în fier. Obiectul este desigur de o dată mai recentă, adică romană, dar este făcut sub impresia artei egiptiene. (Fig. 2).

Am asemenea de adăugat, că între obiectele adunate de Gr. Tocilescu, cu ocaziunea săpăturilor dela Constanța, și expuse în o vitrină specială, la Muzeul Național, se află iarăș doi idoli egiptieni.

Primul, mai mic ca cel din colecțiunea mea, pare a fi tot un Osiris și e lucrat în bronz.

Altul, care se aseamănă cam cu cel găsit la Cucuteni, făcut din teracotă sau piatră, e cam de 8—9 cm. de lung. (Fig. 7).

Dar cea mai importantă piesă a muzeului nostru, e cea aflată de curând între obiectele, cumpărate nu de mult de Stat și cari aparțineau locot.-colonelului Papazoglu, colecționar îndârjit și arheolog autodidact.

Este vorba de un frumos Osiris, care poartă următoarea inscripție:

«S'a găsit într'o peșteră de sub muntele Cozia, districtul Argeș, nu departe de locul unde se zice «Masa lui Traian», pe partea stângă a Oltului, la 1841, fiind sameș al județului Argeș cumnatul meu Simeon Romanov și Ispravnic Manolache G. Filipescu care mi-a dăruit-o ca suvenir (2). (Fig. 8).

De asemenea în o carte apărută la 1864, datorită d-lui Dr. C. Allard, *La Bulgarie Orientale, Paris*, se află la pag. 71 următoarele:

«Les cultes religieux devaient être à Tomis aussi divers que les habitants, et les dieux de l'Italie, de la Grèce, de l'Egypte y devaient avoir des autels. La première des deux inscriptions précé-

(1) Robert Munro, *Les stations lacustres d'Europe, aux âges de la Pierre et du Bronze*. Paris 1908.

(2) Notița Papazoglu.

dentes est celle d'un autel consacré au dieu Sérapis. Attis et la mère des dieux avaient aussi des adorateurs à Tomis».

D-sa eră cu atât mai în drept să spună aceasta, cu cât are meritul a fi aflat acolo o veche inscripție greacă, pe care i-a tradus-o L. Renier, membru al Institutului.

Această inscripție este foarte importantă, astfel că ea a fost produsă de *Mommsen* în *Römische Geschichte*, vol. V, pag. 284 și de Cagnat în: *Inscriptones Graecae ad res Romanas pertinentes*, vol. III, pag. 203, No. 604.

Conținutul ei este următorul, tradus din limba franceză:

«Marelui zeu Serapis și divinităților adorate în acelaș templu, a împăratului Titus Aelius Hadrian Antonin August cel pios și lui Marc Aureliu Verus Cesar.

«Carpion fiul lui Ambrion a înălțat cu banii săi acest altar pentru confreria Alexandrinilor, anul 23, 1-iul din luna Pharmuthi, sub sacerdoțiul lui Comutus supranumit Sarapion și al lui Polymmus supranumit Longrinus»(1).

Dar despre acestea vom avea în curând mulțumirea a ascultă o importantă notă, datorită d-lui Teodorescu, distinsul asistent al Muzeului național.

Țin de asemenea a adăoga, că în Muzeul dela Budapesta, am găsit un frumos vas egiptian, lucrat la Alexandria, pe care ei l-au aflat la Sopron, Comitatul Oedenburg. Ca dovadă de asemenea că cultul Isiac pătrunsese adânc în Europa până în Galia, voiu aminti că la *Musé Guimet* din Paris, se află un dulap plin cu obiecte aparținând: *Culte Isiaque en Gaule* și care conține numeroase divinități egiptiene aflate în Franța.

D-l Maspero a fost bun a ne răspunde următoarele în ce privește fotografiile trimise: « . . . , les No. 1 et 4 ne sont pas seulement de style égyptien: ils ont été fabriqués en Egypte. Le No. 1 est un *Osiris* d'âge gréco-romain, et le No. 4 est un *répondant*, qui ne peut remonter plus haut que le VI-e ou VII-e siècle av. I. C., autant que la photographie me permet d'en juger».

În ce privește idolul dela No. 4, făcut dintr'o substanță silicioasă și colorat albastru verziu, care poartă pe el mai multe hieroglife, am luat dispoziune de a fi trimis d-lui Maspero în natură, pentru ca astfel să fie deslegată sigur epoca lucrării sale, care este atât de importantă pentru noi.

(1) *La Bulgarie Orientale*, par le Dr. C. Allard, pag. 283. Paris 1864.

Țin să adaug că în răspunsul primit dela d-l Maspero, d-sa declară că idolul dela No. 3 nu este egiptian. În muzeul dela Cairo se găsesc însă mai mulți idoli la fel fără o indicațiune specială. El pare a se apropia mult de cei fenicieni, după cum am constatat la muzeul Louvre, în secția: *Monuments Phéniciens*. În orice caz țin să constat că la noi el a fost găsit în aceeaș comună, împreună cu *Osirisul* dela No. 2 și că factura sa e cu totul arhaică.

Pentru a termina, voi reproduce încă, din epistola d-lui Maspero, următorul pasagiu: «La présence de l'Osiris s'explique naturellement par la diffusion de la religion isiaque dans l'empire romain à partir du I siècle de notre ère. Celle du *rèpondant* nous montre que le goût des objets égyptiens, si remarquable à partir du VII-e siècle, chez les peuples de la Méditerranée Occidentale, ne leur était pas propre, mais qu'il régnait aussi dans les régions de l'Euxin. Ces objets étaient importés probablement par les mercantis phéniciens et Grecs».

Explicațiunea dată de d-l Maspero este foarte plauzibilă, dar se poate ca aceste resturi să indice mai mult decât atâta, și anume chiar cultul lui Osiris la noi pe vreme, după cum el a fost practicat mai departe decât noi, spre Nord de către popoarele germane și până în Galia spre Apus.

Un argument mai mult, însă, pentru a dovedi că cultul zis al zeilor egiptieni avea loc în țerile române, o găsim tocmai în faptul că avem indicii de a se fi practicat și la noi cultul zeiței *Izis*, dar cu multe secole înainte de epoca despre care vorbește d-l Maspero.

Tacit ne-a lăsat în scrierile sale despre Germania, că Suevii, adică Germanii ce locuiau între Elba și Vistula, se închinau acestei zeițe, care eră figurată, în templele lor, sub forma unei corăbioare.

N. Densușianu, în nemuritoarea sa operă *Dacia preistorică*, citează la pag. 157 următoarele în această privință:

Taciti Germania, c. 9: «pars *Suevorum et Isidi* sacrificat. Unde causa et origo peregrino sacro, parum comperi: nisi quod signum ipsum, in modum liburnae figuratum, docet advectam religionem».

Care mi-a fost surprinderea constatând că, în colecțiunea mea, între obiectele luate dela Maiorul Tzupagu, se află și o teracotă reprezentând partea de dinainte a unei corăbioare.

Modul cum ea este făcută, dovedește originea sa cu totul arhaică. Crestăturile sunt făcute cu unghia sau cu un vârf ascuțit. Ea a fost găsită în comuna Bârzea, cătunul Țugurești, jud. Dolj. Această co-

mună se află situată pe malul drept al Jiului, cam la două treimi din distanța ce separă Craiova de Bechet. (Fig. 9 și 10).

Din inspecțiunea acestui obiect se poate vedeă că nu reprezintă o luntre pentru un râu, dar o corabie pentru Mare sau Dunăre.

Cum această lucrare nu a putut fi o jucărie, nici un obiect votiv, cum s'au făcut mai în urmă uneori, rezultă că el a fost destinat pentru cult și anume pentru cultul lui Izis. Cred aceasta cu atât mai mult, cu cât comuna Bârzea se află situată pe acelaș meridian, dar mai la răsărit de comuna Perișori, în care s'au găsit și idoli egiptieni despre cari am vorbit mai sus.

Și trebuiește reamintit că astfel de vase făcute în metale prețioase se purtau târziu în urmă, încă, în timpul marilor serbări, cu multă pompă, de către preoții religiunii iziace.

Să sperăm că cercetările viitoare vor confirmă această credință.

II. Brățările în scoici găsite în Banat la Răcășdia.

În ședința dela 10 Fevruarie a. c., când am avut cinstea de a întreține Academia asupra câtorvă chestiuni de arheologie, colegul nostru d-l N. Iorga avu extrema bunătate a-mi oferî o brățară și jumătate, făcute din o substanță pietroasă albă. Aceste obiecte îi fusese trimise de către d-l Romul Carabaș, din Răcășdia în Banat.

Fiindcă d-l Carabaș scrisese d-lui Iorga că ele au fost găsite întâmplător, cu ocaziunea unor săpături, m'am adresat d-sale pentru a obține oarecari date mai precise, specificându-i chestiunile la cari îl rugam a-mi răspunde.

Nu am primit însă nici un răspuns. Neștiind ungurește, am avut imprudența a pune adresa în limba română, și chiar a pune și adresa localității cu numele românesc. Restul se înțelege!

La prima vedere am crezut că aceste brățări erau făcute din alabastru. Dar observându-le mai de aproape, am constatat că ele, pe când se aflase în pământ, au fost pe alocurea disolvate și pătrunse de rădăcinile unor plante, ceea ce se întâmplă curent cu calcarurile. Deci se pareă că avem a face cu un calcit.

Totuș forma lor, care arată că ar fi o secțiune din un con, și oarecari pete și zimți speciali, ce se pot observă pe suprafața lor, m'au făcut să mă gândesc că avem a face, cu siguranță, cu brățare făcute din scoici de mare caldă.

O mică porțiune din ele se înnegrește puțin prin calcinare, ceea ce

indică oarecari urme organice. Se disolvă cu o extremă facilitățe în acidul azotic. Dozat acidul fosforic, a dat maximum 0 gr. 03 la sută; $D=2,85$.

Grăție d-lui Murgoci, aflu că brățăările sunt tăiate și șlefuite din conchilia unui molusc lamelibranchiat din familia Spondylidelor, foarte probabil *Spondylus gaedoropus* L.; forma conchiliilor acestor moluște este rotundă cu margini neregulate, bombată, și cu proeminențe ca spini și teci pe fața externă. În partea spre legătură stratele exterioare ale conchiliei sunt colorate în roșu de diferite nuanțe; resturi din aceste strate colorate se văd și pe brățăările noastre. De obicei conchiliile acestea sunt foarte căutate și se vând cu preț bun.

Aceste moluște trăesc în mările calde; în Marea Mediterană trăesc numai două specii, din cari cea mai mare e tocmai *Spondylus gaedoropus* L.

Aceasta ajunge mărimea de 12 cm. în diametru și are o conchilie foarte groasă, ceea ce se potrivește cu dimensiunile ce deducem pentru conchiliile din cari au fost făcute brățăările dela Răcășdia. În Oceanul Indian trăesc de asemenea două specii, dar în general sunt mai mici și altfel colorate.

Brățara cea întreagă a fost făcută din valva superioară a unui individ adult, judecând după dimensiunile ce le-a avut conchilia și știind că valva superioară e de obicei mai conică ca valva inferioară.

Frântura din brățara a doua este tot din o valvă superioară, care probabil se pretează mai bine la tăierea brățărilor fiind mai bombată.

Aceste date corespund cu rezultatul studiului făcut de d-na Murgoci — născută Kelly — în teza sa de doctorat din 1900 (1) asupra substanței minerale a conchiliilor, din care sunt alcătuite. D-sa a numit-o, din cauza compoziției chimice, *conchit*, ca speță deosebită de calcit și aragonit, cu aspect compact porcelanos, alb sau roz.

D-sa găsi densitatea 2,87 în loc de 2,71 la calcit și 2,94 la aragonit. Structura și caracterul optic după d-sa e foarte deosebit de al aragonitei.

Prezența unei astfel de brățară în Banat ridică mai multe chestiuni foarte importante.

Brățăările făcute din gheoacea gasteropodelor și din conchiliile rotunde, cum este pectenul sau stridia cu perle numită meleagrina

(1) Agnes Kelly, *Beiträge zur mineralogischen Kenntnis der Kalkausscheidungen im Tierreich*. Jenaische Zeitschrift für Naturwissenschaft, 35 Band, 1900.

și cu deosebire strombus și mai ales spondilius, sunt foarte numeroase și se găsesc răspândite și în prezent la populațiunile Americii centrale sau ale Oceaniei.

Acest obicei se găsește foarte adânc, din primele civilizațiuni și până în epoca pietrei lustruite, dela care se cunosc numeroase exemplare, aflate în diferite stațiuni preistorice europene.

Cauza se găsește în aceea că astfel de conchilii nu se găsesc numai în apele Oceanului Indian sau pe coastele Americii centrale, dar și pe coastele Atlantice și chiar în Mediterana.

În zăcămintele paleolitice, se găsesc adeseori scoici și melci din apele dulci și mai ales marine, câteodată în cantitate colosală, când ele au servit drept hrană.

Astfel s'au găsit ele în unele grote ce se aflau totuș la mai multe klm. de mare și adeseori la distanță de 3 — 400 klm. depărtare.

Ca ornamente, cu deosebire, ele serviau chiar bărbaților, pentru înconjurarea capului, ca șiraguri la gât și ca brățară la mâini și la picioare.

Chiar astăzi se observă acest lucru la populațiunile barbare; și chiar în Europa, cu toată civilizațiunea înaintată, numeroase populațiuni de pe malurile Mediteranei le poartă ca amulete.

Brățările făcute din melci mari sunt însă mult mai rari, și din epoca de bronz dejă, cele metalice și cu deosebire cele în metale rari erau mult mai căutate.

În necunoștință de alte date ce ar fi putut să lămurească această chestiune, să pun pentru noi totuș două mari întrebări pentru a se explică prezența acestor obiecte în Banat, așa de departe deci de țărmurile Oceanului Atlantic sau de Marea Mediterană.

Prima explicațiune s'ar găsi în faptul că chiar în epoca pietrei lustruite schimbul între popoare eră destul de înaintat. Și dacă ne gândim că Banatul se află situat tocmai pe vechea linie comercială care trecea cu siguranță dela Salonic prin Bitolia, Niș și Belgrad la Nord spre Marea Baltică, s'ar putea ușor explică prezența în acea regiune a unui astfel de obiect.

Este un studiu întreg, bazat pe aceste resturi și pe ornamentele făcute din chihlibar și alte minerale, pentru a stabili raporturile comerciale dintre popoarele preistorice și drumul pe care puteau să-l urmeze pe atunci acei ce făceau traficul cu astfel de obiecte.

Astfel chihlibarul nostru din Buzău se găsește în țeri depărtate, precum am avut ocaziunea să o constat. În muzeul *Louvre*, în sala unde se află *Le tresor de Bosco reale*, numeroase obiecte și figuri, etc.

cuprinse sub numerele 931—959, precum și colierele de sub numerele 233—236, sunt lucrate cu siguranță în chihlibar de Buzău.

Tot astfel se știe că chihlibarul de Baltica, cules între Memel și Danzig, se scoboră pe diferite căi la sud și cu multă siguranță și prin Moldova și Galați.

Scoici din mările temperate și chiar calde se ridicau, grație acestui comerț, în spre părțile nordice și nu e de mirat deci că între obiectele dela Cucuteni s'au găsit și scoici, aparținând celor comestibile, numite de regulă stridii și cari ne vin din Arhipelag.

Mai este o a doua explicațiune pe care o cred mult mai plauzibilă. Se știe că Traian adusese, pentru colonizarea Daciei, coloniști din toate părțile mai importante ale imperiului: ex toto orbe romano și cu deosebire din Iberia. Dar Spania cu Portugalia sunt țerile cari, din acest punct de vedere, puteau să aibă mai multă ușurătate în a se găsi astfel de conchilii, cu cari locuitorii mai puțin avuți să-și fi făcut astfel de ornamente. Obiceiul acesta de a întrebuința diferite scoici maritime, cu deosebire pentru brățări, se păstrează și astăzi dealungul litoralului mediteraneu al Europei și cu deosebire în partea de sud a Italiei și a Spaniei.

Aceste brățări pot foarte bine deci să fi aparținut femeii unui colon adus în Dacia și anume în Banat de către marele împărat.

De altfel uzul acestor brățări eră foarte răspândit chiar la militarii romani, cu deosebire în epoca cuceririi Daciei și chiar după Traian.

Șeful legiunilor distribuia celor mai bravi, după lupte serioase, brățări de preț.

Legionarii nu le purtau însă la braț, dar pe piept ca niște adevărate decorațiuni. Pe monumentele militare ale epocii se văd adesea sculptați legionari cu câte 2 și 3 brățări de acestea, atârdate pe pieptul lor ca și decorațiunile din timpul nostru.

Brățara găsită în Banat are deci ori un interes pur arheologic, dacă aparține epocii preistorice, sau un interes istoric național, dacă se va dovedi ipoteza ce am făcut mai sus.

III. Arme dace și o nouă stațiune romană, la Maglavit, districtul Dolj.

Sunt încă la noi numeroase localitățile cari pot să ne dovedească existența unor centruri romane din timpul ocupațiunii Daciei și cari nu ne sunt de loc cunoscute,

Una din aceste localități se află cuprinsă în perimetrul comunei de astăzi *Maglavitul* din județul Dolj.

Primele date ce am avut relativ la această localitate, mi-au fost comunicate, pe la sfârșitul campaniei independenței, de către maiorul Capșa, actualmente general în retragere, care comandă la acea dată regimentul al 7-lea de dorobanți.

D-sa, în drumul ce a făcut cu regimentul dealungul malului stâng al Dunărei, a fost ținut să se oprească mai multă vreme la Maglavit, care este o localitate strategică, fiind situat pe un mal înalt cam cu 40 m. deasupra Dunărei și aproape la 14 klm. mai în sus de Calafat.

D-sa eră un spirit observator și cu cultură generală, ocupându-se cu deosebire cu galvanoplastia pe acea vreme. Ajuns în localitate, observă îndată, pe imașul comunei, ce nu fusese încă arat până la acea epocă, o serie de ridicături conice ce se puteau deosebi cu destulă facilitate.

Punând soldații să sape câteva din aceste movilițe, d-sa găsiă regulat, sub fiecare din ele, câte o oală umplută cu cenușa și cu oasele rămase încă nealterate, ale cadavrului unui om care fusese ars.

Faptul că în aceste oale se găsiu pe lângă inele și obiecte destinate podoabelor femeiești, arată că acolo fusese nu numai o instalațiune militară, dar și o localitate ocupată de primii coloniști cu familiile lor. Se găsiră astfel brățări metalice, agrafe, săgeți și o broșă în bronz, reprezentând un cerb.

Una din aceste oale, ce mi fusese trimisă de d-sa, fu pierdută în acele timpuri și n'am putut să observ conținutul ei.

Mulți ani mai în urmă, pe la 1904, am profitat de trecerea prin acea localitate a d-lui inginer silvic Ernest Gheorghiu, pentru a căuță să obțin unul din aceste vase.

Din nenorocire, vechiul islaz dispăruse și arătura defrișase și acele părți, astfel că nu se mai putea constată nimic din cele văzute și găsite de generalul Capșa la 1877.

D-l Gheorghiu află totuș mai multe movile mari din cari trei fusese dejă săpate și pe cari le indică în planul ce a ridicat cu această ocaziune. Ele sunt nalte cam de 4 m. Cea dela Golenți, (No. 1) a fost tăiată transversal de d-l Capșa, scoborându-se până la 6—7 m. adâncime. În ea află numai niște obiecte în fier, foarte alterate; d-sa crede că unul eră zăbala unui cal. (Fig. 11).

În râpa de sub Golonți, secție sudică a comunei Maglavit și în

dreptul movilei No. 1, d-l Gheorghiu aflase că se găsisse acolo, ceva mai înainte, 9 craniuri.

Tot în această parte s'au mai aflat monede vechi și chiar doi colți ai unui animal antideluvian, obiecte cari fusese luate de un fost subprefect.

Făcând săpături lângă puțul din vale, cam la 25 m. spre muchea dealului, D-sa află, într'un zid care se găsi în adâncime, o cărămidă romană. Tot la această adâncime, cam de 2 m., găsi și alăturatele 2 arme de fier.

Atât în aceste săpături cât și pe malul bălții Golenților, cât și în movilele săpate de pe deal, se găsiră o mulțime de vase, unele cu totul primitive și necoapte, iar altele smălțuite destul de bine.

Prezența acestor hârburi, cari conțin între ele multe resturi de vase identice celor aflătoare la Romula, la Răcari, etc., precum și zidul cu cărămidă romană și cimitirul cu oale din deal, ne dovedesc că acolo s'a aflat nu numai un lagăr roman, dar chiar și o colonie romană.

În marele Dicționar geogr. român, nu se află nimic arătat, nici la descrierea comunei Maglavit, nici la aceea a secției Golenți.

De semnalat mai este faptul următor: găsirea lăncii romane nu ne surprinde, căci lăncile acestea se găsesc destul de numeroase la noi, dar important este găsirea acestei arme îndoite, caracteristică a poporului dac. Ea se află cu mult mai rar. Această armă este reprezentată nu numai pe unele din monumentele epocii și pe columna lui Traian, dar cu deosebire pe o monedă ce s'a bătut în Dacia chiar, pe timpul împăratului Filip Arabul. (Fig. 12).

Moneda poartă inscripția «*Provincia Dacia*» și la mijloc reprezintă pe divinitatea *Dacia*, sau *Dea Mater*, ținând în mâna dreaptă această armă, emblemă a vitejiei dace, pe când la dreapta și la stânga zeității se află însemnele Legiunii a 5-a macedonice și a 13-a gemenă.

Moneda poartă anul 2 (?) al erei dacice, care corespunde la 248 al erei creștine.

Din observația numai a acestor două arme, oricine poate ușor trage concluziunea, care din cele două popoare în luptă trebuia să învingă: Lancea romană avea fatal precăderea asupra sabiei reduse a Dacului, care se mai păstrează încă cu mult redusă, cu numele de *cosor* și *custură*, de către poporul român până în prezent.

Comunic aceste date Academiei, cu dorința ca cei în drept și

competenți să facă săpăturile necesare în această localitate, care desigur va da rezultate mai mult decât satisfăcătoare.

Dar să ne oprim puțin la aceste arme dacice.

Sabia dacă, găsită la Maglavit, (Fig. 13) are o lungime—in linie dreaptă—de 39,5 cm., din care mănunchiul ocupă 12 cm. Arma este deci mai mult un cuțit lung. E de observat mărimea mânerului propriu zis, care nu e mai mare de 8 cm. Marea îndoitură are 42,5 cm. Lățimea maximă 3 cm., grosimea maximă 4 mm. Ea a fost lucrată din oțel și cu multă îngrijire după chenarul ce are pe partea convexă.

O altă armă de această natură, mai mică puțin, o am în colecțiune, cu indicațiunea numai că a fost găsită în județul Mehedinți. Făptura exterioară e la fel, dar pare a fi fost mai puțin îngrijită. Mânerul e tot de 12 cm., cu două plăsele laterale. Lungimea totală e numai de 32 cm. și de 35 cm. pe curbura mare. Lățimea maximă tot 3 cm., grosimea maximă 3 mm. Are acelaș chenar, dar mai puțin bine lucrat.

Aceste două arme dacice sunt singurele ce cunosc, până acum, la noi.

Muzeul național are o lance îndoită și cred că este copia unei lance romane, adaptată obiceiului dac de a se servi de arme îndoite.

Iată descrierea ce mi-a procurat d-l Teodorescu, asistentul Muzeului: ...«este un fel de suliță lungă, încovoiată ușor la vârf, cu două tăișuri. Este prevăzută cu un mâner conic și scobit pentru ca să îmbuce lemnul ce servia de suport armei și care eră fixat printr'un cuiu: se păstrează încă gaura lui la marginea inferioară a mânerului.

«Dimensiunile armei sunt:

«Lungimea lamei: 0,49 m.

» mânerului 0,135 m.

«Lățimea lamei la bază: 0,048 m. Ea merge îngustându-se către vârf, care este rotunjit, având o lățime de 0,010—0,012 m.

«Diametrul mânerului la bază: 0,038 m.

» » la împreunarea cu lama: 0,022.

«Arma este de fier și se conservă foarte bine. Ea nu seamănă cu săbiile dace de pe columna lui Traian, ci mai de grabă cu arma barbarului de pe *Metopa No. 20* a Monumentului dela Adamclissi, (publicată în «Monumentul dela Adaclissi» de Tocilescu, la pag. 73) și ca atare foarte interesantă. Din nefericire, nu știm nimica asupra provenienței ei».

Sunt convins că numeroase arme de această natură, găsite în diferite împrejurări, sunt aruncate sau distruse. Găsesc că ar fi bine

ca Ministerul de Instrucțiune publică și Culte, prin îndemnul Academiei sau al Comisiunii monumentelor istorice, să facă o circulară explicativă, cu caracter general, în privirea a tot ce se găsește în pământ, din acest punct de vedere, spre a fi păstrate. Această circulară s'ar adresa preoților, învățătorilor și primarilor comunelor rurale, în deosebire.

Personal am crezut că aflarea acestor două prime arme dacice trebuia să fie adusă la cunoștința Academiei Române.

BIBLIOTECA

Fig. 1.— Osiris găsit la Constanța.

Fig. 2.— La stânga: Osiris găsit în comuna Perișori.
În dreapta: Toartă cu caracter egiptean, găsită
la Romula.

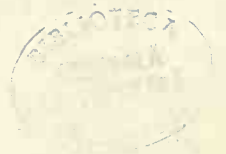

Fig. 3. — Idol fenician (?) găsit în comuna Perișori.

Fig. 4. — Idol egiptian găsit la Cucuteni.

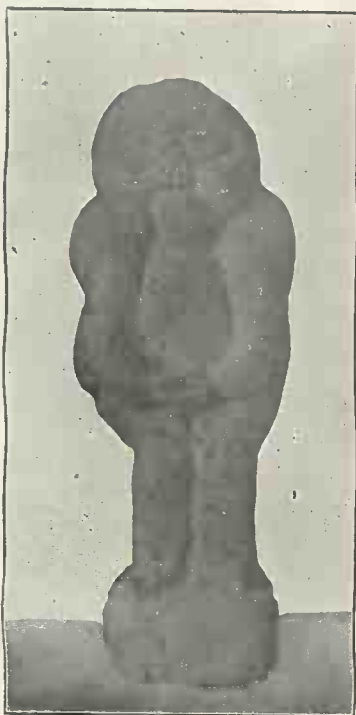

Fig. 5. — Idol găsit la Cucuteni,
în_o oală

Fig. 6. — Idol egiptian găsit la
Vidin în 1877.

Fig. 7. — Idol egiptian găsit la Constanța.

Fig. 8. — Osiris găsit sub muntele Cozia.

Fig. 9. — Partea anterioară dintr'o corăbioară în teracotă, pentru cultul lui Izis, găsită în Comuna Bărzea.

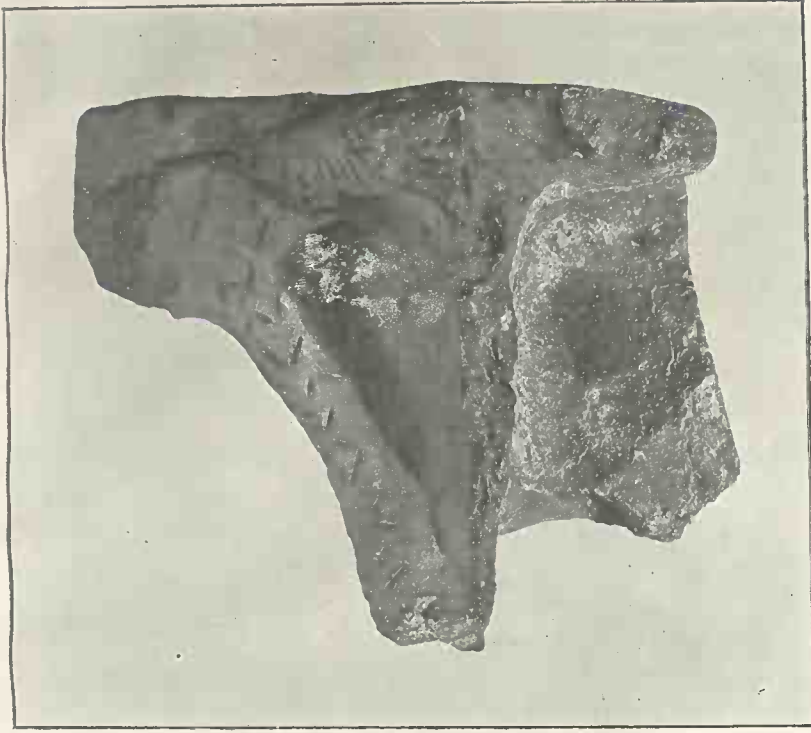

Fig. 10. — Acelaș obiect, văzut pe din lăuntru.

8856.

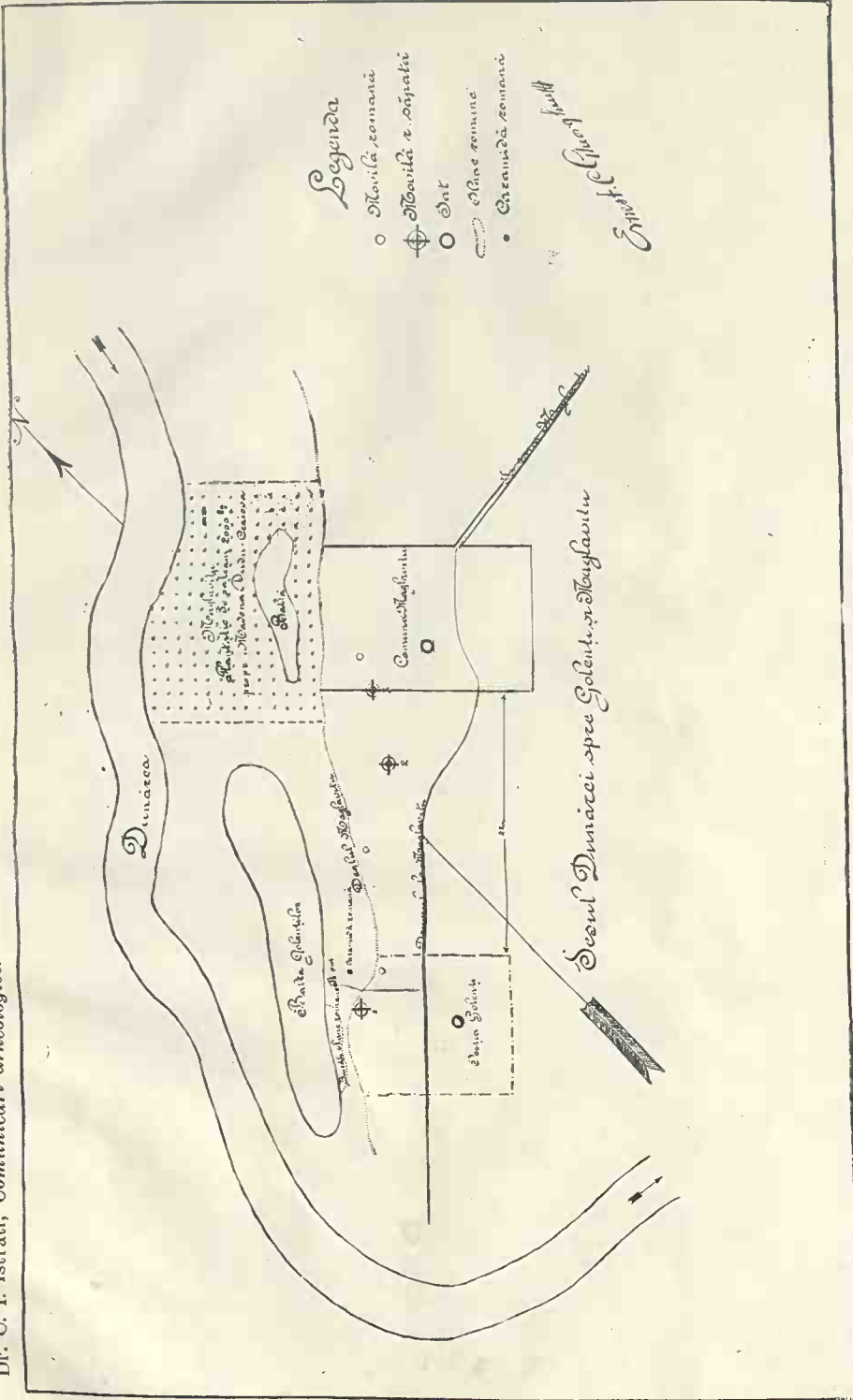

Fig. 11. — Planul comunei Maglavit și secția Golteni.

